

Świątość i codzienność na polsko-słowackim pograniczu

Gmina
Dobczyce

Obec
Čimhová

Obec
Vitanová

Svätosť a každodenný život v polsko-slovenskom pohraničí

Szanowni Państwo,

Publikacja, którą oddajemy w Państwa ręce stanowi podsumowanie realizowanego przez samorządy: gminę Dobczyce oraz słowacką Vitanovú i Čimhovú wspólnego projektu pn. Świętość i codzienność na polsko-słowackim pograniczu. Wspólnie realizowane przedsięwzięcie przyczyniło się do popularyzacji funkcjonującego na dwóch płaszczyznach: w sferze sacrum i profanum dziedzictwa kulturowego pogranicza polsko-słowackiego.

Najważniejszym elementem projektu była część inwestycyjna – remont dziewięciu kapliczek i krzyży – symboli religijności mieszkańców, miejsc upamiętniających ważne wydarzenia rodzinne, historyczne, budujące poczucie przynależności do przestrzeni kulturowej pogranicza.

Niematerialnej stronie kultury chrześcijańskiej i świeckiej poświęcone były spotkania realizowane na terenie każdej partnerskiej gminy. Przyczyniły się one do przekazania mieszkańcom wiedzy i umiejętności na temat ich dziedzictwa kulturowego: materialnego i niematerialnego oraz konieczności dbania o nie i przekazywania kolejnym pokoleniom w tym muzyki, tradycji, zwyczajów, obrzędów, rodzinnych rytuałów i wierzeń. Dziedzictwu temu poświęcona jest niniejsza publikacja.

Żyjemy nadzieję, że przybliży ona Państwu specyfikę obszaru i charakter trzech samorządów z Polski i Słowacji, które podjęły współpracę dla wszechstronnego rozwoju obszaru i jego mieszkańców – znosząc umowne już tylko granice między naszymi państwami.

Chcemy, by ta broszura zachęciła Państwa do odwiedzenia Dobczyc, Vitanovej i Čimhovej. Zapraszamy!

Vážené dámy a páni,

Publikácia, ktorá sa vám dostáva od nás do rúk predstavuje zhrnutie spoločného projektu s názvom Svätosť a každodenný život v polsko-slovenskom pohraničí, realizovaného Gminou Dobczyce a obcami Vitanová a Čimhová. Spoločne zrealizovaný zámer prispel k popularizácii kultúrneho dedičstva polsko-slovenského pohraničia, existujúceho na dvoch úrovniach: sacrum a profanum.

Najdôležitejšou časťou projektu bola časť investičná, čiže rekonštrukcia deviatich kaplniek a krížov, symbolov náboženského čítania obyvateľov, miest, ktoré pripomínajú dôležité udalosti v rodine a v histórii, ktoré vytvárajú pocit spolupatričnosti ku kultúrnemu prostrediu pohraničia.

Stretnutia zorganizované na území každej z partnerských obcí boli venované nemotnej stránke kresťanskej a svetskej kultúry. Prispeli k odovzdávaniu obyvateľom poznatkov a znalostí na tému kultúrneho dedičstva: hmotného aj nemotného ako aj o potrebe sa ň starať a odovzdávať ho nasledujúcim pokoleniam, vrátane hudby, tradícií, zvykov, obradov, domácich rituálov a vyznaní. Tomuto dedičstvu je venovaná naša publikácia.

Veríme, že publikácia vám umožní poznať zvláštnosti a charakter troch samospráv z Poľska a Slovenska, ktoré rozbehli spoluprácu pre všestranný rozvoj oblasti a jeho obyvateľov, pričom odstránili aj keď už len zmluvné hranice medzi našimi krajinami.

Chceli by sme aby táto brožúrka vo vás vyvolala záujem navštíviť Dobczyce, Vitanovú a Čimhovú. Prijmite naše pozvanie!

Tomasz Suś

***Burmistrz Gminy
i Miasta Dobczyce***

Daniela Tretinová

***Starostka
obce Čimhová***

Dušan Ondřík

***Starosta
obce Vitanová***

Hej! Po koledzie z Synem Bożym idziem do Was chodź mróz sroży, stajemy przed Waszą chatką
jako Wasi przyjaciele sercem z Wami się witamy i wesoło zaśpiewamy. Hej nam koleśda!

Dziecina mała Bóg Stwórca nieba!
A kiedyż nam go szukać potrzeba?
W stajence w Betleem powiła z weselem
Maryja Syna, piękna nowina.

Opiekun Józef był ukochanym,
Ojcem Jezusa był domniemanym:
Garść siana suchego położył pod niego
W zimnym żłobeczku, a nie w fózeczku.

Małe pachole! mój Jezu drogi!
Jakże wytrzymasz ten to mroź srogi:
Wół z osłem puchają, parą zagrzewają,
by dziecię spało a nie płakało.

Anioł pasterzów co trzody strzegłi
Wzywa, ażeby do szopy biegli:
Pasterze biegajcie, Pana powitajcie,
ceży we żłobie, w małej osobie.

Hej! S koledou a so Synom Božím ideme do vás, aj keď je tuhý mráz, stojíme pred vašim domčekom
a ako priatelia sa srdečne s vami vitáme a veselo spievame. Koleda, koleda !

Malé dieťa, Boh stvoriteľ neba!
A kdeže ho máme hľadať?
O stajni v Betleheme s radosťou
Mária Syna porodila, krásna to novina.

Opatrovník Jozef milovaný,
otcom Ježiša bol domnety,
položil ho na firsť sena otiepku,
v chladných jasličkách, nie v postielke.

Malé pacholiatko ! Môj Ježiš drahý !
Ako že vydržíš ten mráz tuhý?
Vôl s oslom dýchajú, parou ohrievajú,
aby dieťa spalo a neplakalo.

Anjel na pastierov, čo stáda strážili,
zavolať aby do stajne bežali:
„Pastieri utekajte, Pána privítajte,
leži v jasličkách, v malom cloveku !“

Gmina Dobczyce

Obchody Bożego Narodzenia w Polsce i na Słowacji

Boże Narodzenie jest świętem upamiętniającym narodziny Jezusa Chrystusa, które obchodzimy 25 grudnia. Święta Bożego Narodzenia poprzedzone są Wigilią, obchodzoną 24 grudnia. W obchodach Bożego Narodzenia przeplatają się zwyczaje i obrzędy wniesione przez Kościół – elementy chrześcijańskie, ze starszymi – pogańskimi. Sacrum i profanum. Boże Narodzenie to w naszej kulturze najbardziej uroczyste i do tej pory celebrowane święta. Magia świąt Bożego Narodzenia udziela się wszystkim, zarówno dzieciom jak i dorosłym. To magia spotkań w rodzinnym gronie, uśmiechu, stołu nakrytego śnieżnobiałym obrusem, prezentów, choinki a przede wszystkim kołedy.

W Dobczycach na szczególną uwagę zasługuje tradycja związana koledą, o której opowiada Pan Piotr Kula, Absolwent Muzykologii KUL Członek Kapeli Podwórkowej „Werdebusy Dobczyckie” i Grupy Koledniczej „Szopka z lalkami”

Polska kultura ludowa zakorzeniona jest w chrześcijaństwie. Poszczególne regiony Polski są zróżnicowane pod względem folkloru. Nasza Ojczyzna posiada ogromny dorobek związany z obrzędowością doroczną i rodzinną. Jednym z najbardziej kultywujących tradycje ludowe regionem jest Małopolska – czyli Krakowiaczy i Górale. Ważną częścią kultury tradycyjnej południa Polski są zwyczaje związane ze Świętami Bożego Narodzenia noszące staropolską nazwę godne święta.

Oczywiście mowa tu o koledowaniu. Znany polski etnograf, folklorysta i kompozytor – Oskar Kolberg pisał już w swoim dziele „Lud” o tradycjach koledniczych Ziemi krakowskiej. Do dziś na tych terenach można spotkać autentyczne grupy kolednicze m.in. w powiecie myślenickim i oczywiście w gminie Dobczyce.

Koledowanie zaliczane jest do obrzędów religijnych, jednak zawiera też przejawy świeckiego folkloru. Tradycje kolednicze są na terenie Dobczyc i okolic bardzo pielęgnowane po dziś dzień i stanowią ważny element w obrzędowości dorocznej. Od Bożego Narodzenia aż do Święta Trzech Króli można zobaczyć autentyczne grupy kolednicze odwiedzające domostwa naszego miasta i okolicznych wsi, które koledują pod oknami gospodarzy, a nieraz kolednicy są zapraszani do domów na tzw. „poczęstne”. Grupy kolednicze wykonują koledy i pastorałki jak również dają krótkie widowiska obrzędowe – teatralne. Do najważniejszych zaliczyć można: Pastorałkę na Boże Narodzenie, Pastorałkę Góralską, Koledowanie z gwiazdą, Koledowanie z szopką i lalkami, Koledowanie z Żydem, Koledowanie z rajem, Koledowanie z Maryjką, Koledowanie z węzłem, Koledowanie z bębą (krową), Koledowanie z konikiem, Herody i wiele innych.

Jedną ze znanych dobczyckich grup koledniczych jest Grupa Kolednicza „Szopka z lalkami”. Właściwie jest to Kapela podwórkowa „Werdebusy Dobczyckie”, która w okresie Bożego Narodzenia przekształca się w koledników. Zespół powstał w 1974 roku z inicjatywy ś.p. Józefa Plonki i ś.p. Stanisława Żuławińskiego. Początkowo „Werdebusy Dobczyckie” działały jako kapela podwórkowa wykonująca utwory biesiadne, sentymentalne, podwórkowe, a także piosenki z tekstami nieżyjącego już znanego dobczyckiego muzykanta i poety ludowego – Stanisława Słonki. Ze względu na brak koncertów w okresie zimowym członkowie – Werdebusy Dobczyckie postanowili przekształcić na ten czas kapelę podwórkową w grupę koledniczą. Tak więc się stało i w styczniu 1975 roku zaczęli odwiedzać domostwa Dobczyc i okolic z koledą. Tradycja ta przetrwała do dziś. Za swoje widowisko Szopka z lalkami otrzymała liczne nagrody i wyróżnienia na arenie powiatowej, wojewódzkiej i ogólnopolskiej i również wykształciła swoich następców.

Według wierzeń wizyta koledników w domu gospodarzy miała wnieść szczęście i dobrobyt na cały nadchodzący rok, a pannom szybko zamążpójść. Dzięki działalności grup koledniczych do dziś można zobaczyć tradycje koledowania i rodzimego folkloru.

Gmina Dobczyce

Oslavy Vianoc v Poľsku a na Slovensku

Vianoce sú sviatky pripomínajúce narodenie Ježiša Krista, ktoré slávime 25. decembra. Vianočným sviatkom predchádza štedrý večer slávený 24. decembra. Vianoce a zvyky a obrady spojené s ich oslavami preplätajú cirkvou zavedené kresťanské prvky so staršími – pohanskými. Sacrum a profanum. Vianoce sú v našej kultúre najvýznamnejšie doteraz slávené sviatky. Čaro Vianoc dostáva sa ku všetkým, rovnako deťom ako aj dospelým. Je to čaro stretnutí v kruhu rodiny, smiechu, stola prestretého snehobielymi obrusom, darčekom, vianočných stromčekov a predovšetkým kolied.

V Dobczyciach si zvláštnu pozornosť zaslúži tradícia spojená s koledami, o ktorej rozpráva Piotr Kula, absolvent Muzikológie Lublinskej katolíckej univerzity, člen dvorovej kapely „Werdebusy Dobczyckie“ a skupiny koledníkov „Šopka z lalkami“ (Betlehem s bábkami).

Poľská ľudová kultúra má korene v kresťanstve. Jednotlivé regióny Poľska sa navzájom líšia z pohľadu folklóru. Naša vlasť má veľké bohatstvo každoročných a rodinných obradov. Jedným z regiónov, ktorý najviac pestuje ľudové tradície je Malopolsko, čiže Krakovčania a Goral. Dôležitou časťou tradičnej kultúry juhu Poľska sú zvyky súvisiace s Vianocami. Samozrejme myslí sa tu koledovanie. Známy poľský etnograf, folklorista a skladateľ Oskar Kolberg napísal v svojom diele Ľud o tradíciách koledovania v krakovskej oblasti. Dodnes sa dajú v tejto oblasti stretnúť originálne skupiny koledníkov, napríklad v okrese Myślenice a samozrejme v Dobczyciach a okolí.

Koledovanie sa radí medzi náboženské obrady, avšak objavuje sa v ňom aj svetský folklór. Kolednícke tradície sú na území Dobčyc a v okolí pestované dodnes a tvoria dôležitú súčasť každoročných obradov. Od Vianoc do Troch kráľov je možné vidieť pôvodné skupiny koledníkov, navštevujúce domácnosti nášho mesta a okolitých dedín. Koledujú pod oknami domáчих a nezriedka sú pozývaní do domácností na tzv. „počestné“, čiže občerstvenie. Kolednícke skupiny spievajú koledy a piesne a aj predvádzajú krátke ľudové divadelné predstavenia. Medzi najdôležitejšie patrí: Vianočná pieseň, Goralská vianočná pieseň, Koledovanie s hviezdou, Koledovanie s betlehemom a bábkami, Koledovanie s Židom, Koledovanie s rajom, Koledovanie s Pannou Máriou, Koledovanie s hadom, Koledovanie „s bubou“ (kravou),

Koledovanie s koníkom, ľudové hry tzv. Herody a mnohé iné.

Jedna zo známych dobčických skupín koledníkov je Kolednícka skupina Šopka s lalkami. V skutočnosti je to dvorová kapela „Werdebusy Dobczyckie“, ktorá sa v období Vianoc mení na koledníkov. Súbor vznikol v roku 1974 na podnet už nebohých Jozefa Plonku a Stanisława Żulawinského. Na počiatku Werdebusy Dobczyckie vystupovali ako kapela po dvoroch, kde spievali zábavné, sentimentálne a dvorové piesne a tiež piesne na texty už nežijúceho známeho dobčického hudobníka a ľudového básnika Stanisława Slonku. Vzhľadom na to, že v zimnom období neboli koncerty, rozhodli sa členovia Werdebusov Dobčických zmeniť na tento čas dvorovú kapelu na skupinu koledníkov. Tak sa aj stalo a v januári roku 1975 začali navštevovať domácnosti v Dobczyciach a okolí s koledami. Táto tradícia sa udržala dodnes. Za predstavenie Šopka s lalkami získali početné odmeny a ocenenia na okresnej, krajskej aj celoštátnej úrovni a tiež si vychovali svojich nasledovníkov.

Podľa presvedčenia návšteva koledníkov mala do domácnosti priniesť šťastie a blahobyt pre celých nasledujúci rok a dievčatám skorý vydaj.

Vďaka pôsobeniu koledníckych skupín dodnes môžeme vidieť tradície koledovania a domáceho folklóru.

Skrzynka: kołęda z konikiem

Kołęda w tej poddębzyckiej miejscowości powstała na początku lat 60., kiedy to Stanisław Swornik zakupił Konika w Hucisku. Kupno konika legło u podstaw powstania Kołedy Skrzynkiej. Twórcą scenariusza kołedy, a zarazem pierwszym aktorem grającym Żyda był mieszkaniec Skrzynki - Julian Leśniak.

Aktorzy odgrywający kołędę zmieniali się przez lata, ale cały czas byli to mieszkańcy Skrzynki. Początkowo kołęda odgrywana była tylko w domach mieszkańców Skrzynki. Na początku lat 70. do kołedy włączyli się także strażacy. Również w tych latach, pierwszy raz wystąpili na deskach dużej sceny, poza granicami Skrzynki, biorąc udział w konkursie „Karnawał Góralski” w Bukowinie Tatrzańskiej. Debiut ten zwyciężyło zdobywcie pierwszego wyróżnienia, a rok później pierwszej nagrody – Złotej Spinki.

W latach 80. do kołędowania włączona została także młodzież. Skład zespołu, jak i scenariusz uległy zmianie. Dodane zostały także nowe role i kołędy, a kołędująca po Skrzynce grupa zarobione pieniądze przeznaczała na wyposażenie świetlicy wiejskiej oraz sprzęt grający. Niestety, powołanie do zasadniczej służby wojskowej przyczyniło się do rozpadu zespołu.

W kolejnych latach za oknami domów z Konikiem kołędowali strażacy OSP Skrzynka, zbierając fundusze na budowę strażnicy. W 1986 r. ponownie zagościli na deskach sceny Domu Kultury w Bukowinie Tatrzańskiej, biorąc udział w „XIV Góralskim Karnawale”, gdzie zdobyli pierwsze miejsce – Złotą Spinkę. W 1997 r. grupa ponownie odniosła sukces w Bukowni, gdzie zdobyła Srebrną Spinkę za zajęcie drugiego miejsca.

Młode pokolenie przejmując dziedzictwo kulturowe swych ojców stało się jego kontynuatorem i tak w 2004 roku powstała Młodzieżowa Grupa Kołędnicza, która odgrywała tradycyjną Kołędę z Konikiem Skrzynckim. Brali oni udział w różnych przeglądach oraz konkursach. Jedno z większych wyróżnień zdobyli w 2006 roku w Podegrodziu. Ponownie zagościli tam w 2007 roku zajmując 3. miejsce. Opiekunem oraz reżyserem był Kazimierz Irzyk, wcielający się w postać Żyda w grupie seniorskiej.

Z biegiem lat młodzieżowa Grupa Kołędnicza przeistoczyła się w dorosłą Grupę Kołędniczą podtrzymując tradycję swych ojców. Do dnia dzisiejszego kołędniczy ze Skrzynki biorą udział w przeglądach oraz konkursach reprezentując gminę Dobczyce. W 2016 roku podczas Powiatowego Przeglądu Grup Kołędniczych Grupa Kołędnicza „z Konikiem” ze Skrzynki zdobyła główną nagrodę, a zarazem nominację do występu podczas Góralskiego Karnawału w Bukowinie Tatrzańskiej, na którym otrzymała Brązową Rozetę za zajęcie trzeciego miejsca.

Obecnie w skład grupy wchodzi Jakub Irzyk - Konik, Tomasz Ziemianin - Żyd, Dawid Piech - Żydówka, Adrian Piech - Rusin, Konrad Cielecki - Rusinka, Maciej Irzyk grający na harmonii, Łukasz Mróz grający na klawecie, Pastuszkowie: Krzysztof Irzyk, Mateusz Mrówka, Piotr Mróz, Marcin Cielecki, Paweł Cielecki, Daniel Stasiak, Przemysław Dudek, Sylwek Puchała. Co roku Tradycyjna Kołęda Skrzyncka z Konikiem, wystawiana przez strażaków miejscowej OSP dla mieszkańców wsi, prezentowana jest w Święto Trzech Króli.

Skrzynka: koleda s koníkom

Koleda v tejto obci z okolia Dobczyń vznikla na začiatku 60-tych rokov, keď si Stanisław Swornik kúpil koňa v dedine Hucik. Kúpenie koňa bolo počiatkom vzniku Skrzynskej koledy. Tvorcom scenára koledy a zároveň prvým hercom hrajúcim Žida bol obyvateľ Skrzynki - Julian Leśniak.

Herci hrajúci koledu sa počas rokov menili avšak vždy nimi boli obyvatelia Skrzynki. Na počiatku bola koleda hraná len v domácnostiach obyvateľov Skrzynki. Začiatkom 70-tych rokov sa do koledy zapojili hasiči. Taktiež v týchto rokoch prvý krát vystupovali na doskách veľkého pódia mimo obce Skrzynka, keď sa zúčastnili súťaže Goralický karneval v Bukowine Tatrzańskiej. Toto prvé vystúpenie prinieslo prvé ocenenie a o rok neskôr prvé vymenovanie – Zlatú sponku.

V 80-tych rokoch sa do koledovania zapojila aj mládež. Zloženie súboru ako aj scenár sa zmenili. Pridané boli aj nové postavy a koledy a skupina koledujúca po Skrzynke svoje zarobené peniaze poskytla na vybavenie dedinského klubu a hudobnú techniku. Žiaľ v dôsledku nástupu do povinnej vojenskej služby sa súbor rozpadol.

V ďalších rokoch pod oknami domov s Koníkom koledovali hasiči s dobrovoľného zboru v Skrzynke, čím zbierali peniaze na výstavbu hasičskej zbrojnice.

V roku 1986 boli znovu hosťami na pódium Domu kultúry v Bukowine Tatrzańskiej, keď sa zúčastnili XIV. Goralického karnevalu, v ktorom získali prvé miesto – Zlatú sponu. V roku 1997 skupina znovu zažila úspech v Bukowine, kde získali Striebornú sponu za obsadenie druhého miesta.

Mladé pokolenie prevzalo kultúrne dedičstvo svojich otcov a stalo sa jeho pokračovateľom, výsledkom čoho vznikla v roku 2004 Mládežnícka skupina koledníkov, ktorá hrávala tradičnú Koledu s koníkom so Skrzynki. Zúčastňovali sa rôznych prehliadok a súťaží. Jedno z najvyšších ocenení získali v roku 2006 v obci Podegrodzie. Znova tam hosťovali v roku 2007, pričom obsadili 3. miesto. Vedúcim a režisérom bol Kazimierz Irzyk, ktorý sa prevetľoval do postavy Žida v seniorskej skupine.

V priebehu rokov sa mládežnícka Skupina koledníkov premenila na dospelú Skupinu koledníkov, stále zachovávajúcu tradíciu svojich otcov. Dodnes sa koledníci zo Skrzynki zúčastňujú prehliadok a súťaží, kde reprezentujú Dobczyń. V roku 2016 počas Okresnej prehliadky skupín koledníkov získala Skupina koledníkov s koníkom zo Skrzynki hlavnú cenu a bola navrhnutá aby vystúpila počas Goralického karnevalu v Bukowine Tatrzańskiej, v ktorom získala Bronzovú rožetu za obsadenie tretieho miesta.

V súčasnosti členmi skupiny sú: Jakub Irzyk - Konik, Tomasz Ziemianin - Žid, Dawid Piech - Židovka, Adrian Piech - Rusín, Konrad Cielecki - Rusínka, Maciej Irzyk hrá na harmóniu, Lukasz Mroz hrá na klarinete, Pastierikovia: Krzysztof Irzyk, Mateusz Mrowka, Piotr Mroz, Marcin Cielecki, Paweł Cielecki, Daniel Stasiak, Przemysław Dudek, Sylwek Puchala. Každý rok Tradičnú skrzynckú koledu s koníkom hrajú hasiči miestneho Dobrovoľného hasičského zboru pre obyvateľov dediny, predstavenie sa koná na sviatok Troch kráľov.

Dożynki w Oitanovej

Każdego roku odbywają się w naszej wsi Dożynki w podziękowaniu za plony.

Po wysiłku przy robotach rolniczych podczas roku, jesienią po zbiorach plonów, przygotowuje się uroczystość Dożynkową. Zawsze odbywa się ona w niedzielę i jest połączona ze Mszą Św. Już w sobotę po południu gromadzą się ozdobione traktory i przy śpiewie zespołu folklorystycznego przez wieś rusza korowód, by zaprosić wszystkich mieszkańców na Dożynki w niedzielę. Z wyprzedzeniem przygotowywane są Wieńce Dożynkowe splecione z darów ziemi, wypiekany jest chleb i przygotowywane są lokalnie uprawiane owoce. W dniu uroczystości dary te niesie się w korowodzie do świątyni, gdzie odprawiona jest Msza Św. dziękczynna.

Po Mszy Św. poszczególne wieńce przekazywane są rolnikom opiekującym się ziemią podczas całego roku. Po przekazaniu wieńców występują zespoły folklorystyczne z okolicy, a uczestnicy mogą posmakować pysznego gulaszu, co roku przygotowywanego na tę uroczystość. W trakcie dnia prezentowana jest także praca młocarni, którą wykorzystywano do młócenia zboża nim jeszcze pojawiły się kombajny.

Dožinky vo Vitanovej

Každoročne sa v našej obci konajú dožinky ako poďakovanie za úrodu.

Po námahe pri poľnohospodárskych prácach počas roka sa na jeseň po zbere úrody pripraví slávnosť dožínok. Vždy to býva v nedeľu, aby to bolo spojené so svätou omšou. Už v sobotu popoludní sa zhromaždia poľnohospodárske traktory, ktoré sú vyzdobené v štýle zberu úrody a za spevu našej folklórnej skupiny ide sprievod cez celú dedinu ako pozvanie všetkých občanov na dožinky v nedeľu. Vopred sa pripravujú dožinkové vence, ktoré sú uvité z darov úrody, upečú sa chleby, pripraví sa ovocie, ktoré sa u nás pestuje a v deň slávnosti sa tieto dary nesú v sprievode do kostola na sv. omšu, aby bola všetka úroda požehnaná a zároveň ako poďakovanie.

Po sv. omši sa jednotlivé vence odovzdávajú poľnohospodárom, ktorí sa o pôdu starajú počas roka. Po odovzdaní vencov vystúpia folklórne skupiny z okolia a ľudia si môžu zajať chutný guláš, ktorý sa každoročne pripravuje na túto slávnosť. Taktiež je počas dňa predvádzaná práca s obilím na starej mláčičke ako sa kedysi mlátilo, keď nebolo kombajnov.

Zwyczaje i tradycje:

Region Górnej Orawy, w którym znajduje się nasza mała wieś Čimhová dawniej zaliczał się do uboższych części Orawy. Ludność zajmowała się rolnictwem i miała swoje zwyczaje oraz tradycje, przekazując je z pokolenia na pokolenie.

Nowe, współczesne, technicznie rozwinięte czasy wypychają dziedzictwo naszych ojców na dalszy plan, nawet niektóre zwyczaje i tradycje już zaginęły.

Zvyky a tradície:

Hornooravský región, do ktorého spadá naša malá obec Čimhová, patril v minulosti k chudobnejším častiam Oravy. Obyvatelia sa zaoberali roľníctvom.

Mali svoje zvyky a tradície, tie sa zachovávali z generácie na generáciu.

Nová, moderná, pretechnizovaná doba vytláča dedičstvo našich otcov do úzadia, niektoré zvyky a tradície dokonca zanikli.

W następnych zdaniach przytoczono wspomnienia od najstarszych mieszkańców w naszej wsi o zwyczajach i tradycjach, które istniały i które staramy się do pewnego stopnia utrzymywać oraz o rzeczywistości naszych czasów.

Podczas długich zimowych wieczorów kobiety zajmowały się czesaniem lnu oraz owczego runa. Z lnu przędły nitki i tkali płótno na koszulę („halienu”), spodnie („giaty”), prześcieradła na łóżka i ręczniki. Z owczego runa przędły wełną owczą na swetry oraz tkali sukno na spodnie sukienne (dziś część góralskiego) i kabaty. Mężczyźni z wikliny splatali kosze i koszyne – nadwozia wozów, z drewna wyrabiali grabie i kosiska oraz naprawiali i przygotowywali narzędzia na wiosnę, kiedy było trzeba pójść na pole „gazdować”. Roboty te – tradycyjne rzemiosła znikają.

To co udało nam się utrzymać to darcie pierza, tzw. „paraczk”, chociaż dziś tradycja ta nie spełnia pierwotnego przeznaczenia, jakie miała w połowie XX-tego wieku.

Cel paracek polegał na tym, aby każda panna młoda posiadała posag. Oznaczało to, że oprócz innych rzeczy musiała posiadać przynajmniej dwie pierzyny (tzw. „duchny”, z których każda ważyła po 7 kg) oraz cztery duże poduszki (zählöfky).

Pierze było gęsie, więc gazdżina musiała hodować wiele gęsi, aby zapewnić posag dla córek oraz mięso do kapusty na zimę dla całej rodziny.

Za pośrednictwem paracek utrzymujemy przekaz dla dzieci i wnuków.

Następujące riadky pochádzajú zo spomienok najstarších obyvateľov našej obce o zvykoch a tradíciách, ktoré boli a ktoré sa do určitej miery snažíme zachovať a z reality súčasnej doby.

Počas dlhých zimných večerov ženy česali ľan a ovčie rúno. Z ľanu priadli nite a tkali plátno na košeľe (halienu), nohavice (giaty), postelne plachty, uteráky.

Z ovčieho rúna priadli ovčiu vlnu na svetle, tkali súkno na súkenné nohavice (teraz súčasť goralských krojov) a kabáty. Chlapi pletli košíky, košíny z vrbového prútia, robili hrable, kosiská z dreva, opravovali a pripravovali náradie na jar, lebo bolo treba ísť do poľa – gazdovať.

Tieto práce – tradičné remeslá zanikajú.

Čo sa nám podarilo čiastočne zachovať je páranie peria, „páračky”, ale ani táto tradícia v súčasnej dobe neplní ten účel, ktorý do polovice 20. storočia mala.

Účel páračiek bol v tom, že každá nevesta mala mať vybavu.

To znamenalo, že musela mať, okrem iného, aspoň dve periny (duchny – jedna váži 7 kg) a štyri veľké vankúše (zählöfky). Perie bolo husacie, takže gazdžina musela chovať veľa husí, aby mala na vybavu pre dcéry a mäso do kapusty na zimu pre celú rodinu.

„Páračkami” zachováваме odkaz deťom a vnúčatám.

Okręś od Trzech Króli do Środy Popielcowej. W tym czasie odbywały się śluby i zaręczyny („namłuy”). Koniec Fasiangu - wtorek przed Środą Popielcową cechował się wesołością. Gdzieniegdzie „grzebali kontrabas”, gdzie indziej była impreza karnawałowa lub korowód przebierańców przez wieś. W naszej wsi staramy się utrzymać zwyczaj karnawału. Przebierańcy wspólnie się bawią. Choć impreza karnawałowa nie odbywa się we wtorek, a w ostatnią niedzielę fasiangową. Od Środy Popielcowej zaczyna się 40-dniowy post przed Wielką Nocą.

Fašiang

Obdobie od Troch kráľov do Popolcovej stredy. V tom čase bývali svadby, zásnuby (námluvy). Koniec fašiangu, v utorok pred Popolcovou stredou, sa niesol v duchu zábavy. Niekde „pochovávali basu“, niekde bol karneval, alebo sprievod masiek cez dedinu. V našej dedine je snaha zachovať karnevalový zvyk.

Ľudia v maskách sa spoločne zabávajú.

Karneval síce nebýva v utorok, ale poslednú fašiangovú nedeľu. Popolcovou stredou začína 40 dňový pôst pred Veľkou nocou.

Wieś Ćmhová Spalenie Marzanny (Pálenie Murieny)

Zwyczaj ten wywodzi się z epoki przedchrześcijańskiej, kiedy ludzie wierzyli, że przyrodą rządzą siły nadprzyrodzone, na działanie których można wywierać wpływ. Siłom tym przypisywano zmiany pór roku. W niektórych regionach utrzymuje się do dzisiaj. Najczęściej Wynoszenie Marzanny odbywało się w tzw. „Śmiertelną środę” (niedziela postu dwa tygodnie przed Wielką Nocą). Zwyczaj ten wyraża dążenie ludzi do rozprawienia się z zimną pogodą i przywołania ciepłych promieni słońca. Marzanna była symbolem zimy. Jeżeli ludzie chcieli aby przyszła wiosna, musieli ją zabić: utopić w potoku lub spalić. Miała formę figury ze słomy ubranej w kobiecą suknię, którą niosły młode dziewczyny ze śpiewem nad potok. Na brzegu ją rozebrali, podpalili i rzucili do wody rozmarzającej rzeki. Ten zwyczaj u nas się nie utrzymał.

Obec Ćmhová Pálenie Moreny (Murieny)

Zvyk má korene v predkresťanskom období, keď ľudia verili, že prírodu ovládajú nadprirodzené sily a ich konanie možno ovplyvniť. Týmto silám pripisovali aj striedanie ročných období.. V niektorých regiónoch sa zachováva dodnes. Najčastejším termínom vynášania Moreny je Smrtná nedeľa (pôstna nedeľa dva týždne pred Veľkou nocou). Zvyk vyjadruje túžbu ľudí skončiť s chladným počasím a privolať teplé lúče slnka. Morena symbolizovala zimu. Ak ľudia chceli, aby prišla jar, museli ju zabiť, utopiť v potoku alebo upáliť. Mala podobu slamenej figuríny oblečenej do ženských šiat, ktorú niesli mladé devy so spevom k potoku. Pri brehu ju vyzliekli, zapálili a hodili do vód rozmrzajúcej rieky. Tento zvyk sa u nás nezachoval.

Wielkanoc (Velká noc)

Największe święto narodu chrześcijańskiego. Jezus Chrystus umęczony, ukrzyżowany, pogrzebany, w trzecim dniu wstaje z martwych i daje przez swoją nieskończoną miłość otuchę wszystkim chrześcijanom. Do Świąt Wielkanocnych należy również „lany poniedziałek”, kiedy to młodzieńcy i mężczyźni bezkarnie oblewają dziewczyny i kobiety wodą i smagają je korbaczami z prętów wierzbowych. Zwyczaj ten jest utrzymywany do dzisiaj, chociaż historycznie miał inne znaczenie.

Velká noc

Najväčšie sviatky kresťanského národa. Ježiš Kristus, umučený, ukrižovaný, pochovaný, na tretí deň vstáva z mŕtvych a dáva, svojou nekonečnou láskou, nádej všetkým kresťanom. K sviatkom Veľkej noci patrí aj kúpací pondelok, kedy mláďenci a muži, beztrestne, oblievajú devy a ženy vodou a šibú korbáčmi z vŕbového prútia. Tento zvyk je zaužívaný dodnes, aj keď historicky mal iný význam.

Stawianie Maja

Pierwotnie Maje stawiali młodzieńcy („regrúti” – młodzieńcy idący do wojska) dla swoich ukochanych dziewczyn („fajerkom”) zawsze 30 kwietnia. Dawniej każdej dziewczynie nadającej się do zamążpójścia, która spodobała się któremuś z młodzieńców, postawiono przed domem Maj. Oczywiście na postawienie Maja zgodę musieli udzielić rodzice dziewczyny. We wsi czasami stało 10 – 15 Majów. Każdy wiedział, że w domu przy którym stoi Maj mieszka dziewczyna i jest już zajęta (ma „fajerę”).

Współcześnie, kiedy na wycięcie świerka stosownego dla Maja (gruby o średnicy 25 - 30 cm i wzrostu od 12 do 15 m) potrzebne jest pozwolenie od zarządcy lasu, stawia się tylko jeden Maj we wsi i to przed kościołem, z udziałem mieszkańców wsi. Maj stawiają młodzieńcy i mężczyźni oraz członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej. Starano się zwyczaj utrzymać dla następnych pokoleń.

Stavanie mája

Pôvodne máje stavali mládenci (regrúti – mládenci, ktorí išli na vojnu) svojim milým (fajerkám), vždy 30. apríla. V minulosti, každá dievčina, ktorá bola „súca na vydaj” a páčila sa niektorému mládenkovi, mala postavený máj pri dome. Samozrejme, na stavanie mája, museli dať súhlas rodičia dievčiny. V dedine bolo niekedy postavených 10 – 15 májov. Každý vedel, že v dome, pri ktorom je máj postavený, býva dievča a je už zadané (má fajeru). V dnešnej dobe, keď na výrub smrek, ktorý je hodí ako máj (hrubý o priemere 25 - 30 cm a vysoký 12 až 15 m) treba povolenie od správcu lesa, sa stavá iba jeden máj v dedine a to pri kostole, za účasti obyvateľov obce. Máj stavajú mládenci, chlapi a členovia Hasičského zboru. Snaha je zachovať zvyk pre ďalšie generácie.

Dzień Rodziny

Organizowany jest tradycyjnie co roku w ostatnią niedzielę czerwca. W tym dniu należy się pozdrowienie wszystkim matkom, dzieciom i ojcom – rodzinie. Ten dzień powinien się nazywać „Dzień Wsi”.

Gotowanie gulaszu, poczęstunek, program kulturalny, rozmaite atrakcje i konkursy dla całych rodzin. Działania te ulubione są wśród dzieci, rodziców oraz dziadków. To działanie zostało tradycją w dzisiejszych rozbieganych czasach. W organizowaniu biorą udział wszystkie jednostki, grupy i organizacje działające na terenie gminy pod patronatem Urzędu Gminy.

W 2021 roku w ramach mikroprojektu INT/ET/TAT/1/III/B/0208/3/IK - „Świątość i codzienność na polsko-słowackim pograniczu” w działaniach brali udział szanowni goście z partnerskiej polskiej gminy i miasta Dobczyce.

Oczywiście, wszystkie konkursy zaliczyli również goście z Polski. Wspólnie spędzonego miłego wieczoru i słonecznego dnia oraz pięknych chwil będą wszyscy długo wspominali.

Deň rodiny

Organizuje sa tradične každý rok, poslednú júnovú nedeľu. V tento deň patrí pozdrav pre všetky matky, deti a otcov – rodinu.

Tento deň by sa mal právom nazývať aj ako Deň obce.

Varenie gulášu, občerstvenie, kultúrny program, rôzne atrakcie a súťaže pre celé rodiny. Aktivity sú obľúbené medzi deťmi, rodičmi ale aj staršími rodičmi. Táto aktivita sa stala tradíciou v dnešnej uponáhľanej dobe. Na jej organizovaní sa podieľajú všetky zložky, skupiny a organizácie pôsobiace na území obce, pod záštitou Obecného úradu.

V roku 2021, v rámci mikroprojektu INT/ET/TAT/1/III/B/0208/3/IK - „Svätosť a každodenný život v poľsko-slovenskom pohraničí“, sa na aktivitách zúčastnili vzácní a milí hostia z družobnej poľskej Gminy a miesta Dobczyce.

Všetky súťaže absolvovali samozrejme aj hostia z Poľska. Na spoločne strávený príjemný, slnečný deň a na krásne chvíle budúštetci dlho spomínať.

Dziadkowie i seniorzy

Coroczne tradycyjne działanie odbywające się do 2020 roku w miesiącu październiku pod nazwą „Spotkanie z mieszkańcami ponad 60 lat.” Ze względu na pandemię COVID-19 zostało niniejsze działanie podzielone na dwie części: letnie i zimowe.

W lipcu odbyła się część letnia „Dnia dziadków i seniorów” we współpracy z Parafią Čimhová. Dzieci ze szkoły podstawowej i przedszkola – Heligonkarze programem kulturowym sprawili radość wszystkim obecnym. Pyszny gulasz, ciastka domowej roboty, lody i napoje były gwarancją miłego klimatu spotkania.

W październiku odbyła się jesienna część działania „Spotkanie ze starszymi mieszkańcami”. Działanie odbyło się w kościele. Rozpoczęło się Mszą Świętą, potem dzieci ze szkoły podstawowej i przedszkola oraz Čimhowscy Heligonkarze wystąpili ze swoim programem kulturalnym.

Dla każdego seniora – solenizanta dedykowano honorowy wpis do Księgi Pamięci Wsi Čimhová.

Starí rodičia a seniori

Každoročná tradičná aktivita, ktorá sa do roku 2020 konala v mesiaci október pod názvom „Posedenie s občanmi nad 60 rokov. Vzhľadom na pandémie COVID-19, bola v roku 2021 táto aktivita rozdelená na dve časti, na letnú a jesennú.

V júli sa konala letná časť „Deň starých rodičov a seniorov”, v spolupráci s Farským úradom Čimhová. Deti zo ZŠ s MŠ, heligonkári potešili všetkých zúčastnených kultúrnym programom. Chutný guláš, koláčiky domácej výroby, zmrzlina a pitný režim boli zárukou príjemnej atmosféry pri posedení.

V októbri bola jesenná časť aktivity „Stretnutie so staršími občanmi”. Aktivita sa konala v kostole. Začala sv. omšou, po sv. omši deti zo ZŠ s MŠ a Čimhovskí heligonkári vystúpili so svojim kultúrnym programom.

Každému jubilujúcemu seniorovi je venovaný čestný zápis do Pamätnej knihy Obce Čimhová.

Powitanie dzieci do życia

Coroczne tradycyjne działanie w pierwszą sobotę grudnia. Działanie przeznaczone jest dla dzieci urodzonych podczas roku kalendarzowego oraz dla ich rodziców, rodzeństwa i dziadków.

Dla każdego urodzonego dziecka i rodziców dedykowano honorowy wpis do Księgi Pamięci Wsi Ćimhová.

Uvítanie detí do života

Každoročná tradičná aktivita v prvú decembrovú sobotu. Aktivita určená pre deti, ktoré sa v priebehu kalendárneho roka a ich rodičov, súrodencov, starých rodičov. Každému narodenému dieťaťu a rodičom je venovaný čestný zápis do Pamätnej knihy Obce Ćimhová.

Mikolaj (Mikuláš) – biskup

W księdze „Żywoty Świętych” podano: „Jeden mieszkaniac Patary stracił wszystkie swoje pieniądze. Miał trzy córki. Jednak nie mógł ich wydać za mąż, bowiem nie miał dla nich posagu. Więc zdecydował się na zuchwały czyn. Chciał córki wystawić jako prostytutki. Dowiadując się o tym Mikolaj wziął sakiewkę złota i w nocy pod osłoną ciemności wsadził ją mężczyźnie do okna. To miał być posag dla najstarszej córki. Powtórzyło się to po raz drugi i trzeci, zawsze dla kolejnej córki. Przy trzecim razie mężczyzna to zauważył i był mu bardzo wdzięczny.

Więc tradycyjnie 6 grudnia Mikolaj obdarowuje dzieci prezentami. Chociaż nie jest to sakiewka złota, ale paczuszka z miłości i od serca. Czasami przywożą go konie, innym razem traktor. Przychodzi ze swoim orszakiem do każdego domu, gdzie mieszkają dzieci do 15 lat i dla każdego dziecka ma przygotowany prezent.

Stari rodičia a seniori

V knihe Životopisy svätých sa uvádza: „Jeden občan Patary prišiel o všetky svoje peniaze. Mal tri dcéry. No nemohol ich vydať, pretože nemal pre ne veno. A tak sa rozhodol pre zúfalý čin. Chcel ich dať na prostitúciu. Mikuláš sa to dozvedel, a tak zobrať mešec zlata a v noci pod rúškom tmy ho dal mužovi do okna.

Malo to byť na veno najstaršej dcéry. To sa opakovalo druhý aj tretí raz, zakaždým pre ďalšiu dcéru. Muž ho na tretí raz spozoroval a bol mu veľmi vďačný.

A tak tradične, 6. decembra, Mikuláš obdarúva deti darčekom. Nie je to síce mešec zlata, ale malý baliček, z lásky a od srdca.

Niekedy ho dovezuť kone, niekedy zase traktor. Ide so svojim sprievodom do každého domu, v ktorom bývajú deti do 15 rokov a pre každé dieťa má pripravený darček.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu „Świętość i codzienność na polsko-słowackim pograniczu”.

Publikácia bola pripravená v rámci projektu „Svätosť a každodenný život v poľsko-slovenskom pohraničí”.

Cel główny mikroprojektu:

Ochrona materialnych i niematerialnych elementów dziedzictwa kultury (chrześcijańskiej i świeckiej) na obszarze gmin: Dobczyce, Vitanová i Čimhová oraz ich promocja wśród mieszkańców obszaru realizacji mikroprojektu oraz turystów odwiedzających polsko-słowackie pogranicze.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie wśród mieszkańców znaczenia dziedzictwa kultury pogranicza polsko-słowackiego jako podstawy ich tożsamości i rozwoju życia społecznego, a także możliwości rozwoju gospodarczego.
2. Zwiększenie wśród turystów znaczenia dziedzictwa kultury pogranicza polsko-słowackiego jako podstawy praktykowania turystyki religijnej i turystyki wiejskiej (ekoturystyki, agroturystyki).

Hlavný cieľ projektu:

Ochrana materiálnych a nemateriálnych prvkov kultúrneho dedičstva (kresťanského a svetského) na území obcí: Dobczyce, Vitanová a Čimhová a ich propagácia medzi obyvateľmi oblasti realizácie mikroprojektu ako aj turistov navštevujúcich poľsko-slovenské pohraničie.

Špecifické ciele:

1. Zvýšenie povedomia medzi obyvateľmi o význame kultúrneho dedičstva poľsko-slovenského pohraničia ako podstaty ich identity a rozvoja spoločenského života, a tiež možnosti pre hospodársky rozvoj.
2. Zvýšenie povedomia medzi turistami o význame kultúrneho dedičstva poľsko-slovenského pohraničia ako podstaty pre realizovanie náboženskej a vidieckej turistiky (ekoturistiky, agroturistiky).

Tekst i zdjęcia/Text a fotografie:

Urząd Gminy i Miasta Dobczyce
Obecný úrad Čimhová
Obecný úrad Vitanová

Tłumaczenie/Preklad:

Robert Schmidt

Adresy do korespondencji/ Korešpondenčná adresa:

Urząd Gminy i Miasta Dobczyce
32-410 Dobczyce, Rynek 26, Polska
tel. +48 12 372 17 00

Obecný úrad Čimhová
Čimhová 20, 027 12 Čimhová, Slovensko
tel. +421 90 379 24 64

Obecný úrad Vitanová
Vitanová 82, 027 12 Vitanová, Slovensko
tel. +421 43 539 41 06

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu Państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry”, w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A PL-SK 2014-2020

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregiónu Tatry v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Interreg V – A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020.

Egzemplarz bezpłatny /Bezplatný exemplár.

Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może ona być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej oraz Euroregionu „Tatry”.

Výlučnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie znášajú autori a nemôže byť stotožňovaný s oficiálnymi postojmi Európskej únie, Euroregiónu Tatry.